

a «képzelt» irány, annak képviselője vagy képviselői, nem vállalnak solidaritást oly íróval, ki közös irányzatukat a föntebbieknél különb érvekkel nem képes támogatni.

A SZERKESZTŐ.

HOGY LETT IFJ. GRÓF TELEKI DOMOKOS A JÉNAI ÁSVÁNYTANI TÁRSULAT ELNÖKÉVÉ?

E kérdésre választ ad Teleki Domokos eredeti levele. Előbb azonban pár szót a tudós fiatal gróf életéről. Gróf Teleki Sámuel kancellárius, a m.-vásárhelyi Teleki-könyvtár alapítója, volt az ő édesatyja, ki szép tehetségekkel fölruházott fia nevelésére mindent megtett, hogy benne méltó utódot hagyhasson maga után. Született 1773 szept. hó 5-én. A már nyolcz éves gyermeket épen azon napon adta be édes atya a m.-vásárhelyi kollegiumba latin nyelvtanulás végett, a melyen született — 1781 szept. 5-én. A német nyelvet már a szülői háznál elsajátította volt annyira, hogy azt folyékonyan beszélte. Kovásznai Sándor, az említett kollegiumban akkor kitünő latin versei és oratióiról eléggé ismeretes tanár, e napon ajánlja a kollegiumba lépő gróf úrfinak a Plautus és Terentiusból magyarra fordított két komédiát. Okát is adja ajánlásának pár sorban: «Ezt pedig azért cselekedtem, hogy Eutropius és Cornelius után, mennél hamarább szeretném, ha Terentiusba belékapna nagyságod és idővel azután Cicero s ha a poesisre hajlandósága léssen, Virgiliusba. Nem is javallok én a deák tudományra nagyságodnak egész oskolai életében többet ennél az egyik kezén levő öt újjának száma szerint való öt könyvnél, azért, hogyha ezekbe jól belé kap és meg fogja szeretni, lehetetlen dolog, hogy a több ezekhez hasonlók is ne tessenek és nagyságod önként azoknak olvasására ne vonattassék.»

A tudós atya gyönyörrel szemléli fiának fejlődő szép tehetségeit. Az ifjú bevégezi atyjának teljes megalégedésével iskolai pályáját, tudományos utazást tesz, utazását világ elibe is bocsátja, mely csakhamar német nyelvre is lefordíttatván, nem csak a hazai, de az idegen tudósok helybenhagyását is megnyerte. Hazájába visszatérvén, táblabírói hivatalt vállal az erdélyi királyi táblánál s midőn épen a Teleki-nemzetségnek egy minden női erényekkel díszeskedő csemetjét eljegyezné házastársul: a kincsekkel rakott gazdag hajó elsülved, a szülői szép remények elhervadnak: ifj. gr. Teleki Domokos sírba száll 1798. Így enyészik el a nagy tehetségű ifjában, mint Rómának az ifjú Marcellusban, a haza reménye. Manibus date lilia plenis!

A kérdéses levélben válaszol Domokos gróf sáromberki fiatal káplánjának, a később erdélyi ref. püspöki hivatalra emelt Antal Jánosnak. Antal néhány havi szolgálat után állását a m.-vásárhelyi ref. egyházközség kápláni hivatalával cserélte föl, s eljegyezte nőül magának Péterfi Máriát, a sáromberki hajlott korú pap és esperes: Péterfi László leányát, kiről mind a fiatal gróf mind édesatyja igen elismerőleg nyilatkoznak. «Péterfi Máriával kötött házassági szövetségére», írja a kancellár Antalnak, «annál örömebbet áldást mondok, mert ezt a leányt gyermekségétől fogva néhai boldogult kedves feleségem nevelte és jó erkölcséről, hűségéről, életrevalóságáról, jó keze fogásáról, szép munkáiról, szelíd természetéről közelebbről ismerem. Jó szerencsére érdemesnek tartom, és ha arra nem talált volna, a magam házamban is holtig becsületben tartanám.» A fiatal gróf véleményét P. Máriáról olvassuk itt következő leveléből.

Bécs, 27. január 1798. Kedves tiszteletes uram! Igen kedvesen vettem tiszteletes uramnak hozzám bocsátott levelét, melyet igaz, hogy vártam is. Magamra nézve sajnálom, hogy tiszteletes uramnak el kellett hagyni sáromberki státióját; de minthogy tiszteletes uram mostani státióját jobbnak találja s az én vélekedésem szerint is abban esmértségét és becsületét inkább is terjesztheti: azért magam is akarom, hogy tiszteletes uram új conditiojába lépett. Azt pedig különösen örvendem, hogy tiszteletes uram Sáromberkét oly rövid időn is annyira megszerette, hogy el nem tud válni tőle a nélkül, hogy valamit onnan örökös emlékezetül magával el ne vigyen. Értem a jó Péterfi Máriát, mivel tett szövetségét tiszteletes uramnak igaz szívből szerencséttem és kívánom, hogy tökéletes contentummal legyenek mind a két részről. Ha Márisnak maga érdemét és szép tulajdonságait nem tekinteném is: az ő személye engemet, amaz elvesztett nagy kincsemre (érti 1797. meghalt édes anyját) mindenkor oly elevenen fog emlékeztetni, hogy csak az innen származó érzékenységeim is az ő iránta való mindenkori szívességemre indítanak. A midőn pedig ezen nagy indító okon kívül egyébként is különös jóindulattal voltam szép erkölcsiért iránta: annyival kevesebbé kétkedhetik mind ő, mind tiszteletes uram hozzája viseltetendő állandó szívességemről. Tiszteletes uramot is maga személyére nézve nincs miért bizonyossá tennem.

Tiszteletes uramnak elmenetelét értvén, Sáromberkére Székely Márton uramot hívtam meg.

Én innen martiusnak elein fogok leindulni. A magyar ujságot csak a jövő semestrisben fogom jártatni, mivel Erdélyből adott commissioimra nem prænumeráltak volt reá. Hanem a Hamburger Zeitungra prænumeraltam és az már ment is az Aranka György

úr titulusa alatt. Az árra per annum 14 rfrt. És minthogy a Director Cserei úrral és Aranka úrral úgy egyeztünk, hogy hárman jártatjuk, tehát tiszteletes uram kérje el Aranka úrtól az árrának $\frac{2}{3}$ részét. Mindenikre 4 frt 40 kr. esik, mely szerint végyen által tiszt. uram helyettem 9 rfrt 20 krt M. Aranka úrtól.

Jénában P. Lenz egy Mineralogische Societätöt állított fel és abba igen sok membrumokat hívott meg. Az ordinar. activ. membrumokkal pedig engem minden hiradás nélkül praesidensnek választott s hát azon vettem észre magamat, hogy a diplomát, (mely cum formis et pompis van írva) vészem. Mikor az hiradást tette, mindenképpen excusaltam magamat és egyéb proiectumokat tettem a praesidensségről, de ő nem várta ezen választ, hanem nékem elküldi a diplomát. Már én azt se tudom, mi lesz a kötelességem. Ex praesumpto csak küldöttem neki az Institut számára egy néhány szép mineralékat, de azt is megírtam, hogy sokra ne tartson számot. Már én vagabundus praesidens lévén, azon lézsek, hogy egynehány vagabundus tagokat kinevezzek, a kik számomra mineralékat colligaljanak, hogy abból osztán a praesesi honorarium is kiteljék és a társaságnak is szolgálhassak. Ostrovszkyt már praesidialis secretariusnak neveztem, tiszteletes uramot pedig hívom praesidialis papnak és azt az obligatiót adom (mert valamint az én praesidensségem kérdéslenül ruháztatott reám, én sem kértem tiszteletes uramot), hogy egy *Mineral theologiát* írjon. Egy *Theologie des Insectes* már existál és pro norma meg fogom mutatni. — Továbbra commendálván magamat, maradok igaz szívű szolgálja, ifj. Teleki Domokos m. k.

KONCZ JÓZSEF.

BÁRÓ WESSELÉNYI MIKLÓS PESTI SZÍNTÁRSULATÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ.

A nemzeti játékszín múltjának tárgyi érdekű adatait távolról sem mondhatjuk oly hiányosoknak, mint a személyi vonatkozásukat. Tárgyi érdekű adatok meglehetősen számmal találhatók az Országos levéltár Acta Theatralia cz. köteteiben, továbbá a megyék és városok kevésbé rendezett levéltáraiban. A történetírónak inkább az okoz bajt, hogy míg egyes korszakokról a fennmaradt hivatalos iratok alapján eléggé hű képet alkothat, addig sajnosan kell tapasztalnia, hogy a különböző időközöket összekötő és az egymásutánt teljessé tevő okmányok és egyéb följegyzések oly hiányosak, hogy kényszerű helyzetében évtizedek történetén úgyszólván át kell siklania. Mindez ter-